

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 6.030508 Фінанси і кредит

на тему: **«Грошовий ринок та механізм його функціонування»**
(назва теми)

Виконавець:

студент ФФБС факультету

Баленко Владислав Олегович

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

ст. викладач _____

(науковий ступінь, вчене звання)

Бондаренко Павло Валерійович

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі економічного розвитку, в умовах трансформації національної економіки, серед проблем, пов'язаних з виходом України з кризового стану, важливе місце посідає завдання формування грошового ринку. Як найважливіший елемент відтворювальної структури економіки банківські та парабанківські установи організують рух і перерозподіл ресурсів суспільства в їх грошовому виразі. Грошовий ринок сприяє організації грошових розрахунків і платежів господарюючих суб'єктів та населення в цілому. Саме грошовий ринок, як сегмент фінансового ринку, виконує важливу функцію мобілізації тимчасово вільних грошових ресурсів і перетворення їх у реальний капітал, забезпечуючи, таким чином, потреби економіки в додаткових ресурсах.

В умовах прискорення економічних процесів, трансформації економічних відносин особливу актуальність набуває удосконалення та вибір перспектив розвитку грошово-кредитного ринку в Україні.

Незважаючи на глибоку розробленість теорії формування грошового ринку, багато питань, пов'язаних з його розвитком в період трансформації економіки, залишаються дискусійними. До їх кола належать питання щодо якості фінансових послуг, державного регулювання, вибору грошово-кредитної політики. Актуальність, теоретична новизна та практична значущість дослідження цих проблем визначили вибір теми кваліфікаційної роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є розробка теоретико-методичних засад та науково-практичних рекомендацій щодо формування та перспектив розвитку грошового ринку України.

Реалізація поставленої мети обумовила виконання таких завдань дослідження:

- систематизувати теоретико підходи до визначення сутності та структури грошового ринку як сегменту фінансового ринку;
- визначити головні функції та механізм функціонування грошового ринку в економіці;
- розглянути модель грошового ринку та його рівновагу
- проаналізувати сучасні тенденції розвитку грошового ринку України;
- визначити особливості державного регулювання грошового ринку України.

Об'єктом дослідження є процес формування та розвитку грошового ринку України.

Предметом дослідження є економічні відносини, які формуються на грошовому ринку України.

Методи дослідження. Теоретичну й методичну основу дослідження склали фундаментальні положення економічної теорії, методи діалектики, загальнонаукові й спеціальні методи.

Інформаційну базу дослідження склали роботи провідних вітчизняних і зарубіжних учених в області формування та розвитку грошового ринку,

законодавчі й інші нормативні документи, що визначають принципи організації та регулювання грошового ринку України.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (33 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 75 сторінок. Основний зміст викладено на 69 сторінках. Робота містить 2 таблиці, 12 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

В першому розділі «Теоретичні аспекти функціонування грошового ринку» досліджено теоретичні аспекти функціонування грошового ринку; визначено механізм функціонування грошового ринку: попит та пропозиція грошей, рівновага на грошовому ринку; розглянуто модель грошового ринку та закон обігу грошей

Грошовий ринок - це система грошових відносин і банківських та спеціальних фінансово-кредитних інститутів, які забезпечують функціонування сукупності грошових ресурсів країни, їх постійне переміщення, розподіл і перерозподіл під впливом взаємодії законів попиту і пропозиції.

Грошовий ринок - це ринок, на якому продається і купується особливий специфічний товар - гроші, формуються попит, пропозиція та ціна на цей товар. Індивідуальні учасники ділових угод на грошовому ринку задовольняють потреби в додаткових коштах, що перевищують обсяги нагромадження тимчасово вивільнених власних надходжень. Джерелами таких власних надходжень виступають отриманий прибуток, амортизаційні відрахування, обігові кошти та резерви.

Грошовий ринок – частина ринку позикових капіталів, де здійснюються переважно короткострокові (від одного дня до одного року) депозитно-позикові операції, що обслуговують головним чином рух оборотного капіталу фірм, короткострокових ресурсів банків, установ, держави і приватних осіб.

Об'єктом купівлі-продажу на грошовому ринку є тимчасово вільні грошові кошти. Передавання грошей від одного суб'єкта грошового ринку до іншого має місце за умови, що в одного з них вони тимчасово є вільними і немає потреби в негайному їх витрачання на купівлю матеріальних благ, а в іншого суб'єкта їх немає взагалі, але є нагальна потреба в грошових коштах. Таке передавання тимчасово вільних грошових коштів здійснюється або у формі прямої позички із зобов'язанням повернути кошти у визначений строк, або у формі купівлі особливих фінансових інструментів (облігацій, акцій, векселів, депозитних сертифікатів, банківських акцептів тощо).

Тим самим грошовий ринок являє механізм перерозподілу грошових коштів між різними секторами і суб'єктами економіки, збалансування окремих грошових потоків і грошового обігу в цілому.

Суб'єктами грошового ринку є юридичні та фізичні особи. Але переважно в операціях купівлі-продажу грошей приймають участь банки, державні структури, спеціальні кредитно-фінансові інститути та інші посередники, які купують і продають короткострокові, середньо- та

довгострокові боргові зобов'язання. Але головними традиційними учасниками є комерційні банки, які фактично діють як постійні продавці і покупці грошових коштів. Поряд з традиційними учасниками в операціях купівлі-продажу грошей виступають професійні посередники та інші учасники.

Механізм функціонування грошового ринку забезпечує виявлення обсягу і структури попиту на окремі фінансові активи та своєчасне його задоволення в межах всіх категорій споживачів, які тимчасово мають потребу в залученні капіталу із зовнішніх джерел.

Попит на гроші має бути задоволений відповідною пропозицією грошей. Оптимальним станом грошового ринку є його рівновага. Така рівновага на грошовому ринку встановлюється внаслідок взаємодії попиту на гроші та їх пропозиції.

Рівновага на грошовому ринку може порушитися внаслідок зміни попиту на гроші, що спричинений збільшенням чи зменшенням обсягів виробництва і реалізації товарів або зміною рівня цін. У разі зростання обсягів виробництва чи зростання рівня цін збільшується попит на гроші і підвищується рівноважна відсоткова ставка. При зменшенні реального обсягу виробництва чи зниженні цін відбудеться зменшення попиту на гроші, а отже, зниження рівноважної відсоткової ставки.

Підтримання рівноваги на грошовому ринку забезпечує грошам найкраще виконання ними своїх функцій, сприяє нагромадженню капіталу, створенню інвестицій для розширеного відтворення. Навпаки, розходження між пропозицією і попитом здатне спричинити порушення платіжного балансу, падіння обсягів виробництва і реалізації продукції, високі темпи інфляції.

У другому розділі «Практичні аспекти функціонування грошового ринку в Україні» досліджено фінансові послуги, що надаються на грошовому ринку; проаналізовано сучасні тенденції розвитку грошового ринку України; визначено особливості держаного регулювання грошового ринку України.

Економічна роль грошового ринку проявляється в тому, що він створює умови для надання величезної кількості різноманітних фінансових послуг підприємствам, фірмам, населенню, державі. Фінансові послуги на грошово-кредитному ринку є об'єктом купівлі-продажу і є товаром. Концентруючи основну частину ресурсів та виконуючи широкий спектр операцій і фінансових послуг, грошовий ринок впливає на всі сторони господарського життя країни і тим самим забезпечує розвиток економіки.

Обсяг і структура грошової маси має велике значення для забезпечення стабільності грошового обігу й економічного розвитку України. Коригування обсягу готівки з боку Національного банку дає змогу підтримувати в необхідних співвідношеннях агрегати грошової маси.

В Україні кількість готівки в обігу (грошовий агрегат M0) постійно збільшується. За п'ять років, з 2013 р. по 2018 р., вона зросла на 125 852 млн. грн, або на 52,9%, з 237 777 млн грн у 2013 р. до 363 629 млн. грн у 2018 р.

Це свідчить про те, що готівка, як і раніше, є головним інструментом під час здійснення роздрібних платежів, а також говорить про більшу довіру до

готівки з боку населення.

У 2014 р. в Україні спостерігалось зростання частки готівки в загальному обсязі грошової маси до 29,6%. Незважаючи на збільшення готівкового грошового обігу за останні чотири роки, з 2015 р. по 2018 р., намітилася тенденція до зниження частки готівки поза банками в загальній сумі грошової маси. Зростання готівкового грошового обігу опосередковано пов'язане і зі збільшенням тіньового грошового обігу в економіці, уникненням господарюючих суб'єктів від оподаткування, ускладнює боротьбу з корупцією, відмиванням грошей, злочинністю та тероризмом. Високий рівень тіньової економіки в країні та низький рівень довіри до банків забезпечує попит на готівку.

Основна функція Національного банку України, відповідно до Конституції України, — забезпечення стабільності національної грошової одиниці та сприяння дотриманню цінової стабільності. Грошово-кредитна політика НБУ ґрунтується на цілях загальноекономічних щодо зниження темпів інфляції та досягнення економічного зростання.

Грошово-кредитне регулювання економіки є однією з найважливіших функцій Національного банку, яка виконується у відповідності до економічних інтересів та цілей держави. Тому розглянемо основні засади грошово-кредитної політики.

В основу грошово-кредитної політики покладено здійснення комплексу заходів, спрямованих на розширення або звуження ліквідних коштів і обсягів кредитування банків та інших кредитних установ. Відтак метою грошово-кредитної політики є регулювання пропозиції та попиту на позиковий капітал через ефективне управління грошовою масою.

У третьому розділі «Шляхи удосконалення механізму функціонування грошового ринку в Україні» визначено новітні тренди монетарної політики та перспективи розвитку грошового ринку в Україні.

Регулювання грошового ринку представляє собою сукупність заходів, що відбуваються в сфері грошового обігу з метою забезпечення його сталості, стримування інфляції, гнучкого забезпечення грошових потреб сфери обігу.

Регулювання грошового обігу є складовою грошово-кредитної політики держави. Національний банк України здійснює емісію та за рахунок власних коштів проводить обробку банкнот і знищення не придатних до обігу банкнот. Але колосальні витрати з обробки, зберігання, перевезення готівки несуть також банківські установи.

Національний банк України затвердив Концепцію організації готівкового обігу в державі, яка передбачає перехід від частково контрольованої державою моделі організації готівкового обігу, яка наразі діє в Україні, до делегованої моделі. Це довготерміновий проект, до якого залучені вітчизняні банки.

Так, із початком централізації, Національний банк України фактично звузив свою присутність в областях до двох функцій: забезпечення готівкового грошового обігу; підтримки діяльності відділів щодо роботи з фізичними та юридичними особами “Єдине вікно”.

На сьогодні регулятор централізує ці дві функції у Одеській, Миколаївській та Херсонській областях наступним чином. Керівництво готівковим грошовим обігом централізовано здійснюється з Києва. Готівковий грошовий обіг цих областей забезпечуватимуть відповідні підрозділи Національного банку, які територіально розташовані в інших областях України.

Делегована модель організації готівкового обігу, на нашу думку, має свої переваги і недоліки. Нині пріоритетними завданнями в політиці Національного банку України є скорочення обсягу готівкового грошового обігу, його впорядкування, а також розвиток безготівкових розрахунків. Розширення безготівкових платежів сприятиме оптимізації грошового обігу і скороченню темпів зростання кількості наявних грошей в обігу.

Головною метою грошово-кредитної політики є забезпечення стабільності гривні як монетарної передумови і фактора економічного зростання на інвестиційно-інноваційній основі і урахування можливих коливань зовнішньої та внутрішньої кон'юнктури і змін в інституційному середовищі. Ця мета досягається шляхом керування динамікою грошової пропозиції відповідно до попиту на гроші з боку економічної системи, використовуючи відповідні інструменти грошово-кредитної політики.

Для досягнення та підтримки цінової стабільності Національний банк використовує наявні монетарні інструменти, основним серед яких є ключова процентна ставка грошово-кредитної політики – облікова ставка Національного банку.

Сучасними трендами монетарної політики НБУ на грошовому ринку України є процентна політика. Процентна ставка є одним з основних монетарних інструментів центрального банку, за допомогою якого здійснюється вплив на вартість грошей.

ВИСНОВКИ

Проведений в кваліфікаційній роботі аналіз сучасного стану та перспектив розвитку грошового ринку дозволяє зробити наступні головні висновки:

– Грошовий ринок – це сегмент фінансового ринку, на якому здійснюються: короткострокові операції; обслуговування руху оборотних коштів підприємств та організацій, коштів банків, установ, громадських організацій, держави та населення.

– Грошовий ринок – це система грошових відносин і банківських та спеціальних фінансово-кредитних інститутів, які забезпечують функціонування сукупності грошових ресурсів країни, їх постійне переміщення, розподіл і перерозподіл під впливом взаємодії законів попиту і пропозиції.

– Задовольняючи значний обсяг і широке коло інвестиційних потреб господарюючих суб'єктів, механізм грошового ринку через систему ціноутворення на окремі інвестиційні інструменти виявляє найбільш ефективні сфери і напрями інвестиційних потоків з позицій забезпечення високого рівня

дохідності капіталу, який використовується із цією метою. Фінансове забезпечення процесів інвестування полягає в створенні грошовим ринком умов для залучення (концентрації) підприємцем фінансових ресурсів, необхідних для розвитку виробничої діяльності. Процес залучення фінансових ресурсів містить у собі як накопичення капіталу, так і взяття його в борг (позику).

– На сьогодні грошовий ринок України є ключовою частиною фінансової системи країни, важливим елементом господарського механізму, де реформування ще не закінчилося. Саме грошовий ринок повинен відіграти важливу роль у створенні оптимального середовища для мобілізації й вільного переливання капіталів, нагромадження коштів для структурної перебудови економіки, виходу із світової фінансової кризи.

– Результати вивчення стану та аналіз тенденцій розвитку грошового ринку України дають підстави стверджувати, що він практично сформований. На сьогоднішній день розроблено необхідну нормативно-правову базу, запроваджено нові принципи діяльності банків та небанківських установ, організовано ефективну систему банківського нагляду, менеджменту, використаний зарубіжний та накопичений власний досвід.

– Головною метою грошово-кредитної політики є забезпечення стабільності гривні як монетарної передумови і фактора економічного зростання на інвестиційно-інноваційній основі і урахування можливих коливань зовнішньої та внутрішньої кон'юнктури і змін в інституційному середовищі. Ця мета досягається шляхом керування динамікою грошової пропозиції відповідно до попиту на гроші з боку економічної системи, використовуючи відповідні інструменти грошово-кредитної політики. У 2018 році продовжується підтримання стабільності грошової одиниці з урахуванням взаємопов'язаної динаміки рівня інфляції, обмінного курсу та процентних ставок.

– За результатами проведеного аналізу грошового ринку можна зробити висновок, що грошовий ринок динамічно формується і на сьогоднішній день є найбільш розвиненим сегментом фінансового ринку України.

– На основі проведеного аналізу розвитку грошового обігу можна зробити такі висновки щодо скорочення готівкового грошового обігу та розвитку безготівкових розрахунків в Україні. Скорочення частки готівкового грошового обігу має об'єктивний характер і залежить від динаміки основних макроекономічних показників, зокрема ВВП та грошових доходів населення, а також пов'язане зі зміною Національним банком засобів регулювання кількості готівки в обігу в процесі проведення грошово-кредитної політики.

– Національний банк підтримує технологічний напрям розвитку банківської системи. Так, на сьогодні запровадження проекту Cashless economy є одним із пріоритетів для регулятора. Під час реалізації цього проекту розшириться сфера використання безготівкових розрахунків, зокрема розрахунки безконтактними платіжними картками максимально використовуватимуть громадяни України.

– Напрямом для розширення безготівкових розрахунків у сфері особистого споживання є розвиток розрахунків населення платіжними

картками. Позитивна динаміка зростання безготівкових розрахунків із використанням платіжних карток як за обсягом, так і за кількістю свідчить про те, що такий електронний платіжний засіб, як платіжна картка, набуває все більшого поширення серед населення саме як інструмент для розрахунків, а не одержання готівки, та про позитивну тенденцію до поступового скорочення тіньового обігу, та сприяє прозорості оподаткування і збільшенню ВВП.

– Окремі торговельні організації не забезпечені POS-терміналами для оплати за товари та послуги, що вимагає координації дій учасників безготівкових розрахунків, зокрема банківських установ та торговців. З метою залучення клієнтів для користування безготівковими платежами банківська система України повинна забезпечити відповідну платіжну інфраструктуру.

– Для більш активного використання безготівкових розрахунків акцент необхідно робити на підвищенні фінансової обізнаності. Населенню необхідно пояснювати переваги використання різних електронних засобів платежу, зокрема платіжних карток, при безготівкових розрахунках, які є більш зручним, дешевим і безпечним способом платежу.

– Розвиток зручних і цікавих для споживачів електронних платіжних засобів дасть змогу сформувати у громадян звички безготівкових розрахунків, що властиво для розвинених країн. Так, запровадження в містах України оплати проїзду в громадському транспорті, яка поширена в світі, за допомогою інноваційних систем, зокрема електронного квитка (соціальної картки), безконтактних банківських платіжних карток та NFC-пристроїв, є прогресивним проектом для громад міст у напрямку створення міської системи перевезення пасажирів.

Отже, окреслені пропозиції сприяли б скороченню обсягу готівкового грошового обігу, його впорядкуванню, а також розвитку безготівкових розрахунків. Удосконалення організації грошового обігу в системі Національного банку залежить від побудови для роботи з готівкою сучасної матеріально-технічної бази.

У зв'язку з цим надзвичайної актуальності набуває впровадження новітніх технологій в організацію роботи банківських установ на грошовому ринку.